

VERSLAG ERFGOEDRAAD

18 mei 2026

Aanwezig:

[Redacted]

Verontschuldigd:

[Redacted]

Afwezig:

[Redacted]

1. Verslag vorige vergadering:

Het verslag wordt goedgekeurd.

Niels De Schaepmeester heeft zijn ontslag genomen uit de Erfgoedraad, omwille van een verhuis.

2. Kapellen

Kapel van de Verlosser:

Er werd een Leader dossier ingediend om subsidies te verkrijgen voor de ontwikkeling van, het terrein rond de kapel. Dit zou naar alle waarschijnlijkheid goedgekeurd worden.

Voor heel de inrichting, aanplant en bank. Enkel het infobord is hierin niet opgenomen er wordt gekeken om dit gesubsidieerd te krijgen via de provincie maar dan moet er iets evenementgericht uitgewerkt worden.

Er is nog een erfgoedboom gevonden van de linde van de Sint-Rochuskapel in Geetbets. Deze werd al opgekweekt en zouden we mogen hebben. Dolf bezorgd foto's en brengt deze mee uit Geraardsbergen. Het is een jonge boom, maar we krijgen deze. Er zal wel een stok tegen geplaatst moeten worden.

Sint-Rochuskapel:

(Kapel is vastgesteld bouwkundig erfgoed; kapelboom staat in wetenschappelijke inventaris.)

De schade was groter dan initieel gedacht. Igo was gevraagd voor binnenwerken. Het is opgesplitst in 2 stukken pleisteren en schilderen want dit kan de TD misschien zelf. Er moeten 3 prijzen gevraagd worden. Dirk vraagt Gerry Onbelet en nog 1 extra stukadoor.

Regionaal Landschap vraagt of deze plek ook wat groener gemaakt kunnen worden in plaats van de steentjes die er nu liggen? Nu parkeert er regelmatig een camionette. Ze mogen een voorstel doen dat onderhoudsvriendelijk is.

Opening mei 2027? Met vrijwilligers betrekken.

Voor de opening van de kapel wordt gekeken om eventueel opnieuw de vrijwilligers van kruisen en kapellen uit te nodigen en hier nog informatie te geven over het subsidiereglement voor het onderhoud van klein religieus erfgoed. De Erfgoedraad vindt dit een goed idee.

Heilig Kruis Kapel Stok

De hoeve staat nu te koop. Zo lang deze hoeve niet verkocht is, staat dit op pauze. De vraag wordt gesteld of er niet in tussentijd een zeil over het dak kan gelegd worden om verdere schade voorkomen. Dit is echter niet mogelijk aangezien de schade ook komt via het dak van de hoeve. We hopen dat het snel verkocht wordt en de gesprekken met de nieuwe eigenaar kunnen hervat worden.

Heiboskapellen

Het project is goedgekeurd als 360°-erfgoedproject. Natuurpunt is ook enthousiast en wil meewerken en heeft via Leader ook extra subsidies binnen gehaald. Het project omvat onder meer de dreven, de poorten en de kapellen. Tine heeft een inspectieverslag van de kapellen. Ze zouden volledig moeten afgebroken worden en terug opgebouwd worden. Als mensen zich geroepen voelen om mee de cementering eraf te kappen, zijn ze zeer welkom. Dit natuurlijk wel onder begeleiding van Monumentenwacht. Er zijn wel wat mensen geïnteresseerd om te helpen. Tine geeft de datum door aan de voltallige Erfgoedraad. Op 22 mei gaat Tine langs met Hoeksteen om een offerte op te maken.

De kapellen zouden inderdaad binnenin geschilderd geweest zijn, deze van Maria was blauw binnenin, de kapel die gewijd is aan Jezus zou rode accenten gehad hebben. Bea heeft ook nog navraag gedaan bij de man die vroeger de kapellen schilderde, maar hij wist geen specificaties meer.

Volgend jaar een budget van [REDACTED] van de gemeente voorzien vanuit het budget van kruisen en kapellen.

Chris heeft gehoord dat er iemand in de straat zou willen bijdragen. Dit mag steeds doorgegeven worden.

Jan vraagt wat het plan is met de dreven. Dit is in samenwerking met Natuurpunt, momenteel wordt er overlegd over hoe ze dit net zien en hoe het beleid van beide partijen overeengekomen worden. Er zullen normaal geen bomen gekapt worden. Er moet ook bekeken worden hoe het privé domein kan afgeschermd worden, want mensen lopen nu gewoon door de eigendom van de mensen. De dreef zal toegankelijk gemaakt worden en vooral veilig.

3. Project Kortenaken Herinnert door de ogen van een kind

Er werd besloten om de verhalen uit het boek Kortenaken Herinnert vanuit het oogpunt van de kinderen die voorkomen in het boek te vertellen. Het verhaal van Manille Buvens wordt gebruikt als basis aangezien dit zeer vlot leest en uit de eerste hand het verhaal van een kind tijdens de oorlog verteld. Daarnaast wordt het hoofdstuk 'Van hier naar de kampen', aangehaald vanuit het verhaal van de 8 jarige Leopold Andries die boterhammen naar zijn papa bracht in de molen toen deze opgepakt werd door de Gestapo. Het verhaal van het verzet wordt verteld vanuit de zonen van Franciscus Vandijck en het verhaal van de collaboratie vanuit het oogpunt van Anna Lenaerts.

Om het verhaal visueel aantrekkelijk te maken voor kinderen werden er prenten ontwikkeld die het verhaal illustreren. We hebben deze gebundeld met het verhaal en als boekje aan de scholen cadeau gedaan. Zo kunnen ze ook de volgende jaren hiermee aan de slag gaan. Ook in de bibliotheek zal we dit boekje ter beschikking zijn.

Aan elke school wordt nu het boek voorgelezen worden door Chris Tutenel en Tina. Er worden ook moeilijke woorden verduidelijkt en Manille gaat eveneens mee om vragen te beantwoorden. Na het verhaal wordt Manille voorgesteld als de jongen uit het boek. Om naast het verhaal en de

prenten nog meer beleving toe te voegen wordt er, cfr. de verwijzing op het einde van het boek, corned beef uit een gamel geserveerd aan de kinderen en wordt er gewerkt met geluidseffecten. Manille brengt eveneens veel materialen mee die het verhaal nog meer doen spreken.

De kinderen luisteren aandachtig en vooral in Kortenaken werden er veel vragen gesteld aan Manille.

4. Kortenaken Herinnert: Addendum

Tijdens de vorige vergadering werd gemeld dat sommige mensen aanvullingen hadden op het boek Kortenaken Herinnert. Er werden gesprekken aangegaan bij deze personen en de aanvullingen genoteerd.

Zo werd het verhaal van Johnny Blockmans genoteerd over zijn vader Jozef Blockmans. Het verhaal van Jozef werd kortelings aangehaald in kader van het verhaal van Theophiel Jordens. Het verhaal was gebaseerd op een officiële verklaring van Jozef uit 1950. De overlevering in de familie lag echter anders. Aangezien getuigenissen van directe nabestaanden een belangrijke aanvullende bron vormen en kunnen bijdragen tot een genuanceerder en vollediger historisch beeld, wordt het verhaal van Jozef Blockmans in een addendum toegevoegd.

Ook over het verhaal van de Wellington-bommenwerper op blz. 179–187, kwam een bijkomende familiale getuigenis naar voren. Volgens de familie Smets kreeg hun grootnonkel, Alfons Smets, van de Duitse bezetter de opdracht om de lichamen van de drie gesneuvelde bemanningsleden met paard en kar over te brengen naar de zusterschool van Kersbeek, waar de slachtoffers tijdelijk werden opgebaard.

Tot slot wenste Maria Degeest nog wat aanpassingen door te voeren aan haar tekst. De grote lijnen kloppen met het verhaal in het boek, maar ze wenst nog wat extra details en nuances toe te voegen. Vooral de richting van waar de Duitsers komen.

Momenteel zijn er nog 5 boeken voorradig, het addendum zal sowieso afgedrukt opgenomen worden in de nog voorradige exemplaren. Anderzijds zullen er exemplaren, beschikbaar zijn in de bib, voor mensen die het boek reeds kochten. Als alle boeken verkocht zijn, zal er een inschrijflist aangelegd worden. Zodra de drukcost niet hoger is dan de verkoopprijs zullen de boeken dan bijgedrukt worden naargelang de vraag.

Het addendum wordt doorgestuurd naar de Erfgoedraad.

5. Archeologiedagen

Op zondag 31 mei van 10u tot 17u organiseren de gemeente Kortenaken en IOED Zuid-Hageland voor het eerst Archeologiedagen in Kortenaken. Het evenement zal plaatsvinden in GC Den Hoek in Kortenaken. Naast enkele informatiestanden willen we van deze dag ook een interactieve beleving maken, met een duidelijke focus op families en voor beginnende metaaldetectoristen.

In dat kader voorzien we een locatie waar bezoekers op een laagdrempelige manier kunnen kennismaken met metaaldetectie in relatie tot archeologie. Dit zal in samenwerking gebeuren met H.A.L.

De activiteit wordt tweeledig opgevat. Enerzijds willen we een afgebakend perceel voorzien waar enkele muntjes worden uitgestrooid, zodat kinderen deze kunnen opsporen en zo spelenderwijs in contact komen met metaaldetectie en archeologie. Anderzijds zouden

bezoekers op het overige perceel vrij mogen zoeken, onder deskundige begeleiding. Eventuele vondsten worden steeds gedetecteerd, deskundig gereinigd en gedetermineerd.

Er zal ook een stand zijn met archeologische vondsten in onze gemeente. Er is van elke tijdperiode iets gevonden. Van prehistorie tot nu. Al deze vondsten zijn geregistreerd, van wat er ooit gevonden is. In deze inventaris staat echter niet waar deze vondsten zich nu bevinden. Dit is een groot probleem waar ze momenteel op stoten.

Momenteel 56 inschrijvingen, er is nog plaats genoeg.
Er volgt nog extra promo.

6. Erfgoedproject 2026 : “Brouwerij Alen – Gebotteld voor de Toekomst”

Op 6 mei kwam de werkgroep samen voor het project ronde de brouwerij van Alen. Hierbij het verslag:

Tentoonstelling

De tentoonstelling zal doorgaan op vrijdag 16 oktober in GC Bergendal.
Met de titel: Brouwerij Alen – gebotteld voor de toekomst

- **Materiaal**

Er zal een tentoonstelling worden voorbereid rond de geschiedenis van de brouwerij. Er is nog voldoende authentiek materiaal beschikbaar, zoals:

- attributen uit de brouwerij
- glazen
- reclameborden
- flessen
- etiketten

Daarnaast blijkt dat er in de gemeente nog veel materiaal in privébezit is. Enkele jaren geleden stond er op Boerenrock zelfs een standje met materiaal van de brouwerij, wat aantoont dat er nog heel wat erfgoed circuleert. De vraag werd gesteld aan Boerenrock of ze dit materiaal willen delen.

Er is een oproep gedaan in het gemeentelijke infoblad of er nog mensen materialen hebben. Er kwamen 3 reacties binnen:

- Iemand had een fles opgegraven, deze mag getoond worden op de tentoonstelling en opgenomen worden in de kast
- 3 glazen die gedeeld worden voor de tentoonstelling
- Limonadeglazen die gedeeld worden voor de tentoonstelling

De oproep werd nog eens herhaald worden op sociale media om nog meer reacties te krijgen. Op basis hiervan hebben nog enkele mensen ons aangesproken dat ze verhalen willen delen.

Zelf hebben we op de gemeente nog enkele oude foto's van de brouwerij gevonden en foto's van flessen en etiketten.

Van bij het evenement Bakken en Brouwen uit 2021 hebben we nog een stuk geschiedenis teruggevonden van zowel de brouwerij Alen als de brouwerij in het Paenhuys in Waanrode. Dit kunnen we hergebruiken.

- **Presentatie**

Zoals aangehaald heeft Bert Kruismans een voorstelling ontwikkeld over bier en brouwerijen. Hij wil dit personaliseren met info over de brouwerij van Alen. Dit kan gecombineerd worden met de tentoonstelling en persoonlijke verhalen. Dit werd intussen vastgelegd. De kostprijs hiervan is [REDACTED].

- **Verhalen en getuigenissen**

Het zou bijzonder boeiend zijn om de geschiedenis aan te vullen met verhalen en interviews van mensen die in de brouwerij gewerkt hebben. Helaas zijn veel van deze mensen ondertussen overleden. Velen kwamen destijds helpen toen ze al met pensioen waren, en de brouwerij sloot ongeveer 45 jaar geleden.

Toch blijft het waardevol om mensen aan het woord te laten.

Monique maakte al een samenvatting van wat haar mama hierover vertelde. Samen met de familie kan het verhaal van de brouwerij verder worden samengesteld en aangevuld.

Monique heeft via Benny nog een werkreglement van de jaren '40.

De familie heeft nog verhalen en gaat deze uitschrijven. Ze zoeken of er nog mensen zijn die werkten in de brouwerij en verhalen zouden willen delen, ze moeten zeker uitgenodigd worden voor de voorstelling.

Alle verhalen mogen opgeschreven worden, vooral anekdotes zijn zo kostbaar. Als mensen dat niet zelf willen vertellen kan dit op een andere manier gedeeld worden op de voorstelling.

Blijvend erfgoedelement: kijkkast

De tentoonstelling zal dienen als inhuldiging van de kijkkast, maar zal inhoudelijk uitgebreider zijn.

Tijdens de vergadering worden verschillende voorstellen getoond. Zowel nieuw als tweedehands.

De werkgroep wil liefst een kast van minstens 1 meter breed en minstens 40 tot 35 cm diep, met glazen zijwanden. Naast de kast wordt er een gedrukt infopaneel met info en foto's gehangen, met uitleg over de brouwerij en wat er in de kast te vinden is. We gaan deze plaatsen in de inkomhal van Bergendal aan de linkerkant, voor de glazen deur naar de trap. De panelen met de affiches die daar nu hangen zullen we dan naar de rechterkant moeten verplaatsen.

Visuele elementen

- Vorige vergadering werd gevraagd naar het plaatsen van een grote historische foto met hoe de brouwerij er vroeger uitzag aan de buitengevel. De kostprijs hiervan voor een foto van 5 op 3 meter, is zonder montage minimaal [REDACTED]. De werkgroep beslist dat dit niet hoeft.
- De site bestaat nog uit de originele muren, waarin het glas verwerkt zit, wat de erfgoedwaarde versterkt. Er kan gekeken worden in welke mate dit meegenomen kan worden in de voorstelling. De IOED is dit aan het bekijken.

- Er wordt nagegaan of André Eyletten of andere inwoners nog foto's van de binnenkant van de brouwerij bezitten. Dit werd nagevraagd en we wachten nog op antwoord.
- Vroeger hing er ook een plaatje dat verwees naar de voormalige brouwerij, maar dit is ondertussen verwijderd. Mogelijk kan dit opnieuw worden aangebracht. Dit initiatief zou destijds van de Culturele Dorpsraad zijn uitgegaan, dit werd bij hen nagevraagd. De werkgroep wil opnieuw een plaatje waarop staat: voormalige brouwerij met de data en de naam, eventueel met de QR-code die verwijst naar info op de website.

Archiefonderzoek

Er wordt nagegaan of:

- de plannen van de brouwerij nog beschikbaar zijn -> Er zijn plannen teruggevonden van 1981, er zouden er ook nog zijn toen de brouwerij verbouwd werd naar het huidige gemeenschapscentrum, dit wordt momenteel onderzocht.
- Monique heeft de akte van 1906 en het bewijs van het ereloon aan de notaris voor de aankoop van de familie Alen -> Niels gaat eens navragen of de notaris de akte nog kan opvragen.

Extra ideeën

- Vorige vergadering werd de mogelijkheid geopperd om een biertje zoals vroeger opnieuw te brouwen. Dit idee wordt niet langer weerhouden door de werkgroep.
- Er werd voorgesteld om de geschiedenis te bundelen in een geïllustreerde brochure met foto's en verhalen. Er zijn momenteel te weinig verhalen binnengekomen. Er wordt daarom geopteerd om de geschiedenis kort weer te geven op het infobord naast de kast en om de overige informatie te delen op de website.
- Over de tientallen cafés die er waren in de omgeving zijn nog geen verhalen over binnengekomen. Als deze volgen, kunnen deze opgenomen worden voor de tentoonstelling en eventueel op de website.

Planning (voorstel)

- Er wordt een affiche gemaakt en gedeeld.
- De kast wordt aangekocht
- Tegen 1 september worden alle teksten aan Tina bezorgd, zij verwerkt deze tegen de vergadering van 23 september.

Praktisch & budget

Beschikbaar budget [REDACTED]:

- Kijkkast ongeveer [REDACTED]
- Bert Kruismans [REDACTED]
- Infoborden binnen en buiten ongeveer [REDACTED]
- Catering tentoonstelling +- [REDACTED] (tapploeg van de Erfgoedraad)
- Er wordt geen inkom gevraagd voor de tentoonstelling.

Volgende vergadering woensdag 23 september om 14u in GC Bergendal

7. Herbestemming kerk Hoeleden

Vandaag zijn de werkzaamheden aan de kerk gestart. De kerk is echter nog niet volledig leeggemaakt door de kerkfabriek. De kruisweg gaat naar de pastorie van Waanrode tot er een herbestemming voor gevonden wordt. Voor het orgel zijn ze aan het zoeken naar een andere locatie. De mensen van Orgel in Vlaanderen zouden een tweede bestemming gevonden hebben en zouden een moment willen organiseren voor de bevolking van Hoeleden om het orgel te overhandigen.

Ze gaan beginnen met het verlagen van de muren. Dit zal één van de eerste werken zijn.

We hopen tegen de zomer van volgend jaar te kunnen openen.

In de kerk is nog een significante grafplaat van een abdis uit Maagdendal. De Stad Tienen had gevraagd of zij deze mochten hebben. Er is besloten dat we deze in de kerk gaan bewaren en zichtbaar gaan houden in het buurthuis.

Er gaan daarnaast ook nog 4 andere beelden behouden blijven. Bea, Ilse en Johnny vinden dit wat weinig. Ze gaan de koppen bij elkaar steken om een voorstel uit te werken van wat ze graag zouden behouden. Daarna zal bekeken worden wat mogelijk is.

Momenteel heerst het gevoel bij sommige mensen dat de beelden en het kruis momenteel uitverkocht worden en niet respectvol behandeld worden. Het grootste probleem is momenteel dat de mensen van Hoeleden niet bevestigd werden.

De kerk wordt in erfpacht genomen aan [REDACTED] per jaar. De gemeente past sowieso het tekort van de Kerkraad jaarlijks bij. Elk groot werk gaan deze kosten omhoog, waardoor de kosten aan de kerken sowieso naar de gemeente komen.

Er wordt het voorstel gedaan of er bijvoorbeeld een infobord kan geplaatst worden met wat info over de kerk van Hoeleden, de oorsprong en de dingen die de mensen van Hoeleden hebben gedaan voor hun kerk, bv. het schenken van het orgel. Kan als erfgoedproject voor volgend jaar.

De kapel aan de kerk zou eventueel ook ingericht worden als herdenkingsplek van de kerk. Het altaar gaat al daar een plaats krijgen. Misschien kan dit als plaats van bezinning ingericht worden met mooie stukken uit de kerk.

De klokken blijven luiden, hier veranderd niets aan.

8. Funerair erfgoed

De IOED heeft een visie opgemaakt voor de graven met erfgoedwaarde in onze gemeente. Het document vormt het kader voor de selectie, waardering en het behoud van funerair erfgoed op de begraafplaatsen van Kortenaken. Het sluit aan bij het Decreet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging en het Onroerenderfgoeddecreet en dient als basis voor de opmaak van een lijst van graven van lokaal historisch belang.

De gemeente moet deze graven onderhouden, ze moeten deze niet restaureren. Dit is niet wettelijk verplicht.

Graven worden beoordeeld op basis van verschillende erfgoedwaarden:

- **Culturele waarde**, onder meer voor zeer oude graven of graven die bijdragen aan het collectieve geheugen.

Graven komen in aanmerking wanneer zij dateren van **vóór de 18de eeuw**, gelet op hun zeldzaamheid en hun betekenis voor de lokale geschiedenis.

- **Historische waarde**, bijvoorbeeld graven van belangrijke personen of oud-strijders met een aantoonbare rol in de geschiedenis.

Graven van personen die van historisch belang worden geacht voor Kortenaken, worden beoordeeld in overleg met de **Erfgoedraad**. Enkel bij een gemotiveerd en positief advies kan een graf worden voorgedragen voor opname.

Voor oudstrijders worden de volgende richtlijnen gevolgd: opname binnen de bepalingen van het gemeentelijk reglement Burgerzaken (initiële bewaartermijn van 50 jaar, met mogelijke verlenging van nog eens 50 jaar);

- **Architecturale waarde**, zoals grafmonumenten die representatief zijn voor een bepaalde stijl, periode of constructievorm.
- **Artistieke waarde**, bijvoorbeeld grafmonumenten van gekende kunstenaars, steenhouwers of ateliers.

Daarnaast wordt ook rekening gehouden met de **materiële toestand** van het graf, al is dit niet doorslaggevend.

Graven die als waardevol worden beoordeeld, worden voorgelegd aan de Erfgoedraad voor advies. Op basis daarvan stelt het College van Burgemeester en Schepenen de lijst van graven van lokaal historisch belang vast. Deze lijst is **dynamisch**: graven kunnen worden toegevoegd of geschrapt mits motivatie en advies van de Erfgoedraad.

In uitzonderlijke gevallen kan van de criteria worden afgeweken, bijvoorbeeld wanneer een graf meerdere erfgoedwaarden combineert of een uitzonderlijk belang heeft. Omgekeerd kan een graf ook niet worden opgenomen wanneer de erfgoedwaarde als beperkt wordt beschouwd of enkel een individueel of familiaal belang heeft.

De Erfgoedraad kan zich vinden in deze visie.

Volgende keer gaat Tine op basis van deze visie een lijst voorstellen. Deze zal met de uitnodiging voor de volgende vergadering doorgestuurd worden.

Aan de Erfgoedraad wordt gevraagd om zelf ook al eens op te lijsten wie ze belangrijke personen vinden. We focussen voorlopig al op de kerkhoven van Hoeleden en Ransberg.

9. Restauratie kanon

De Vaderlandslievende vereniging heeft goedkeuring gevraagd om het kanon (25 pdr), opgesteld tussen de gedenksteden tegenover het gemeentehuis, te renoveren. Door de huidige opstelling onder een boom is de toestand van het kanon opnieuw verslechterd.

De vereniging diende een aanvraag in bij het War Heritage Institute voor het uitvoeren van onderhouds- en renovatiewerken. Deze aanvraag werd positief beoordeeld en de vereniging kreeg toelating om de nodige werken uit te voeren.

Aangezien het kanon zich op openbaar domein bevindt, werd de vraag ook voorgelegd aan het College van Burgemeester en Schepenen. Het College gaf goedkeuring voor de uitvoering van de werken. De gemeente zal instaan voor een voorafgaande grondige reiniging van het kanon en de onmiddellijke omgeving met de stoommachine en zal de verf bekostigen.

De Vaderlandslievende vereniging neemt het opschuren en het schilderen van het kanon voor haar rekening.

10. Varia

- De pastorale zone Kana Kortenaken lanceert op Pinkstermaandag 25 mei om 19.00 uur in Kersbeek het project “Kapellen die vertellen” . Aan verschillende kapellen in de pastorale zone prijkt sinds enige tijd een bordje met een QR-code. Wie de code scant met zijn smartphone, ontdekt een bijzonder verhaal: een moment van verwondering, bezinning of reflectie. Op die manier willen ze onze mooie kapellen opnieuw onder de aandacht brengen en hen een actieve plaats geven in het dagelijks leven van mensen. De Erfgoedraad wordt van harte uitgenodigd voor een sfeervolle openingsavond in Kersbeek.
- Het dossier over de Erfgoedcel is ingediend en ontvankelijk verklaard door het departement. Pas in het najaar weten we meer.

Volgende vergadering: maandag 5/10/2026 om 19.30u. raadszaal gemeentehuis Kortenaken

Verslag: Luyckx T.